

die Raum// ver|breit}er/ung – розширення приміщення

verdichten – 1. ущільнювати; згущати; конденсувати 2. зжимати 3. набивати 4. глобити 5. закладати, замазувати

der Verdicht//er – 1. компресор 2. ущільнювач 3. конденсатор 4. нагнітач

die Ver|dicht//ung – 1. ущільнення 2. згущення; конденсація 3. набивка, прокладка 4. заглиблювання 5. закладання 6. концентрація (настроювання; населення);

der Ver|dicht/ungs//pfahl – свая для ущільнення ґрунту;

das Ver|dicht/ungs//ver|fahr|en – спосіб ущільнення;

У наведених прикладах віддієслівний іменник є першим компонентом в утворенні складних іменників. В наступних прикладах, як бачимо, він є другим компонентом:

die Beton//ver|dicht/ung – ущільнення бетону;

die Boden//ver|dicht/ung – ущільнення ґрунту;

die Nach//ver|dicht/ung – додаткове ущільнення;

die Rüttel// ver|dicht/ung – ущільнення вібрацією;

die Sink/stoff// ver|dicht/ung – ущільнення осаджуваної речовини;

die Zweit// ver|dicht/ung – повторне ущільнення.

Із наведених прикладів можна говорити про словотворчу активність основ префіксальних дієслів, а отже, і про основи відад'єктивних безафікснопохідних дієслів. Вони беруть участь у слово- та терміноутворенні у якості першого або другого словотворчого компонента, утворюючи складні іменники.

Отже, розвиток словотвору йде наступним чином:

прикметник (1) – відад'єктивне безафікснопохідне дієслово (2) – префіксальне дієслово з основою відад'єктивного безафікснопохідного дієслова (3) – суфіксальний іменник (4) – складний іменник у функції першого чи другого словотворчого компонента (5).

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М., 1969. – 310 с.
2. Зернова В.К. Архитектоника производящих и производных основ в современном немецком языке (на материале терминологической лексики): А.Д.Д. – М., 1992. – 56 с.
3. Зернова В.К. Словотворчий етимологічний німецько-російський навчальний словник (в 4-х т), 1993. – Київ. – 220 с.
4. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка. – М., 1956. – 24 с.
5. Степанова М.Д. Методы синхронного анализа лексики (на материале современного немецкого языка). – М: «Высшая школа», 1968. – 199 с.
6. Степанова М.Д. Лексикология современного немецкого языка. М.: Высшая школа. – 1962. – 82 с.
7. W.Fleischer. Wortbildung. – S.72.
8. W.Henzen. Deutsche Wortbildung., 2.Aufl. Tübingen, 1957. – S. 245.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Людмила Копитова – здобувач кафедри перекладу Полтавського інституту економіки і права.
Наукові інтереси: словотвір, терміноутворення.

СЕМАНТИЧНА АСИМІЛЯЦІЯ АНГЛІЙСЬКОГО СЛОВА COTTAGE В УКРАЇНСЬКІЙ І РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ

Тетяна ЛЕЛЕКА (Кіровоград, Україна)

У статті розглянуто семантичні зміни англіцизму в українській і російській мовах порівняно з англійським словом. Подано опис значення запозичення на основі українських і російських словників та особливості його використання в мові українських і російських ЗМІ.

The semantic changes of the English borrowing in the Ukrainian and Russian languages in comparison with the English word are investigated. The description of the meaning of the borrowing according to the Ukrainian and Russian dictionaries and peculiarities its usage in Ukrainian and Russian mass-media is given.

Зміна суспільно-політичних пріоритетів у розвитку пострадянських держав стає головним чинником у процесі перейняття західних реалій. Український і російський соціуми перебувають під впливом нових економічних, культурних та політичних явищ, які викликані глобалізаційними процесами. Звичайно, перехідні періоди розвитку будь-якої держави віддзеркалюються на тих тенденціях, що відбуваються у мові. Запозичення стають головним фактором мовних змін.

Актуальність даної роботи зумовлена активним використанням англіцизмів в українській і російській мовах, особливо в побутовому дискурсі та дискурсі ЗМІ. Мови-реципієнти не лише відтворюють іншомовні структурно-семантичні особливості, відбуваються процеси пристосування запозичень до нових умов використання, які супроводжуються змінами не лише фонетично-графічних та морфологічних, а також і семантичних характеристик.

Семантичні особливості запозичень досліджуються у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, серед них Б.М. Ажнюк, В.Я. Корженко, А.Д. Олійник, Н.О. Попова, О.А. Стишов, Н.Я. Стрілець, О.С. Ахманова, І.В. Арнольд, С.Д. Кацнельсон, І.З. Котьолова, Л.П. Крисін, В.М. Прохорова та інші.

Мета цієї роботи полягає в тому, щоб розкрити основні тенденції зміни семантичних ознак запозичень-англіцизмів, що відбуваються в українській і російській мовах у сучасних умовах суспільного розвитку.

Завдання роботи – дослідити особливості використання в українській і російській мовах англіцизмів укр. *котедж*, рос. *коттедж*, порівнюючи їх семантичні особливості у мовах-реципієнтах з первинними семантичними ознаками, і розтлумачити їх значення на основі тих критеріїв, які зафіксовані у словниках, та основних тенденцій його використання у мові українських і російських ЗМІ.

Звичайно, головними чинниками входження запозичених слів у будь-яку мову виступають позамовні тенденції, а саме, особливості суспільно-політичного розвитку держави [3: 28].

Поява нового суспільного прошарку бізнесменів та підприємців в українському та російському соціумах призводить до того, що з'являються нові реалії, які пов'язані з цим.

На сьогоднішній день семантика англійського слова *cottage* в українській і російській мовах дещо відрізняється від первинної. Слова укр. *котедж* і рос. *коттедж* відображають нову реальність, яка притаманна людям з достатком. Наприклад, у контексті українських і російських ЗМІ ми зустрічаємо: “безтурботне життя у *котеджах*” [День, 2008, №12], “побудували шикарне містечко з *котеджів*” [Дзеркало тижня 2009, №7], “життя в *котеджі* як прояв моди” [День, 2008, №6], “не все живуть в *коттеджах*” [КП, 2008, №11], “огромный *коттедж* на березу” [МН, 2006, №8], “хотелось бы жить в шикарном *коттедже*” [КП, 2009, №5] ті інші.

В англійській мові слово *cottage* означає “a small house usually in the village or in the countryside” (маленький будинок, головним чином в селі або у передмісті) [10: 315], “a small, simple house, typically one in the country” (маленький простий будинок переважно у сільській місцевості) [11: 418].

В українській мові *котедж* – “невеликий, переважно заміський, одноквартирний житловий будинок із ділянкою землі” [2: 587], “невеликий житловий будинок у селі або в місті з ділянкою землі” [8: 387], “невеликий, звичайно двоповерховий, житловий будинок у приміській зоні чи селищі з ділянкою землі, розрахований на одну родину” [5: 387], “невеликий заміський будинок для однієї сім'ї, як правило з ділянкою землі” [7: 253].

Ми бачимо, що у запозичення з'являються нові семи ‘з ділянкою’, ‘двоповерховий’. Відбувається розширення семантичного об'єму англіцизму. Основною причиною такого явище може бути часте використання запозичення, що призводить до його подальшої адаптації на семантичному рівні.

У російській мові *коттедж* – “небольшой загородный дом; дом, рассчитанный на одну семью” [6: 584] “частный двух или трехэтажный жилой дом повышенной комфортабельности, расположенный в пригороде и предназначенный для городских жителей” [9: 388], “небольшой загородный дом, обычно двухэтажный, с мансардой и земельным участком” [1: 361].

У російській мові також відбувається розширення семантичної структури запозичення за рахунок нових сем ‘двухэтажный’, ‘трехэтажный’, ‘городских’, ‘мансардой’, ‘участком’. Але також можна спостерігати підвищення рангу використання англіцизму у конкретній мові-реципієнті. Нові семи рос. ‘повышенной’, ‘комфортабельности’ не лише розширюють первинне значення англіцизму, вони відносять його в іншу площину сприйняття, на більш вищий рівень.

У російській мові слово *коттедж* має більше семантичних рис, які відрізняють його від англійського відповідника.

У сучасних українській і російській мовах зазначене слово набуває іншого значення у порівнянні його з англійським. В Україні і Росії укр. *котедж*, рос. *коттедж*, як правило, асоціюються з елітною нерухоністю, яка будується за містом і в місті.

Саме таке використання даного слова простежується у контексті сучасних українських і російських ЗМІ: "змінити квартиру на великий *котедж*" [День, 2009, №2], "не всі можуть дозволити собі жити у *котеджі*" [Дзеркало тижня, 2008, №7], "комфортабельний *котедж* і маленька хатинка" [ГУ, 2008, №6], "огромные *коттеджи* для богатых" [МН, 2007, №12], "будівництво індивідуального *котеджу* в приміській зоні" [Дзеркало тижня, 2007, №12], "двоповерхові будинки, або *котеджі*, як їх називають" [ГУ, 2008, №4], "посреди гигантских *коттеджей* этот дом смотрится белой вороной" [МН, 2006, №7], "сборные *коттеджи* для села" [Факты, 2008, №9], "мы бы тоже хотели жить в таких *коттеджах*" [КП, 2009, №4], "территория, на которой расположены двухэтажные *коттеджи*" [МН, 2006, №17] та інші.

Зміни значення запозичення підтверджуються тими означеннями, які використовуються з ним. Наприклад, слово укр. *котедж* супроводжують переважно прикметники *великий*, *шикарний*, *комфортабельний*; рос. *коттедж* вживається зі словами *большой*, *огромный*, *комфортабельный*, *двухэтажный* та іншими.

Звичайно, нові значення запозичених слів, перш за все, фіксуються у мовленні. У контексті ЗМІ відбивають ті зміни, що виникають в англіцизмів завдяки їх частому використанню носіями мов-реципієнтів. У багатьох випадках словники не завжди фіксують всі ті семантичні ознаки, які набувають запозичення у новітній період розвитку мови, оскільки процес семантичної асиміляції досить тривалий.

Доцільним здається прослідкувати, як значення англійського слова *cottage* змінилось у процесі його семантичної асиміляції в українській і російській мовах.

Перш за все, відбулися зміни у семантичній структурі запозичення, які зафіксовані у словниках:

а) сема англ. 'small' (маленький) змінюється на укр. 'невеликий', 'двоповерховий', рос. 'двухэтажный', 'трехэтажный', 'небольшой';

б) з'являються нові конкретизуючі семи укр. 'ділянкою', 'міських', 'з мансардою', рос. 'комфортабельный', 'с мансардой', 'участком'.

По-друге, змінюється сприйняття цього слова, що підтверджується його використанням у мові ЗМІ. Якщо в англійській мові це була назва звичайного будинку в селі, то в українській і російській воно набуває нового змісту. Слова укр. *котедж*, рос. *коттедж* стали позначати нову реальність. Це назва будинку, в якому живуть люди нової формації. Англійське запозичення набуває не лише нових сем, які розширюють, конкретизують його значення та надають вищого рангу порівняно з первинним, але й визначають його як престижне поняття, притаманне людям відповідного соціального статусу.

Процес входження запозиченого слова у лексичний склад будь-якої мови є тривалим, що позначається на різних тлумаченнях слова у словниках. Звичайно, існують розбіжності між значеннями запозичення, що дають словники, та тими, що фіксуються у мові ЗМІ. Це пояснюється процесом постійного розвитку лексичного складу мови та нескінченною зміною семантичних ознак лексичних одиниць.

Ми спробуємо дати визначення англійським запозиченням укр. *котедж*, рос. *коттедж* на основі словникових даних та за допомогою різних критеріїв їх використання у мові українських та російських ЗМІ.

По-перше, слід звернути увагу, що будинок, який в українському та російському суспільствах називають словами укр. *котедж*, рос. *коттедж*, зазвичай двох або трьохповерховий: "живуть у двоповерховому *котеджі*" [ТСН], "багатопверхові будівлі, тобто *котеджі*" [Вікна-новини], "здесь построят многоэтажные *коттеджи*" [Вести] тощо. Ці семантичні ознаки запозичень вказані у словниках також. У мові українських і російських ЗМІ можуть використовуватись слова, що вказують на те, що англіцизм *cottage* вживається для найменування досить великого будинку: "побудували собі величезний

котедж” [ТСН], ”які живуть у великому *котеджі*” [Слідство вели], ”огромные *коттеджи* строят очень быстро” [Максимум], ”просторные *коттеджи* могут себе позволить не все” [Новости] тощо.

Таким чином, укр. *котедж*, рос. *коттедж* – це назви для достатньо великого будинку, який може бути двоповерховим, і навіть трьохповерховим.

По-друге, такий дім в українському і російському соціумах сприймається як дуже гарне і зручне помешкання, що доводять такі приклади, як: ”забрали землю під комфортабельні *котеджі*” [ТСН], ”побудував собі шикарний *котедж*” [День, 2009, №2], ”где были деревенские домики, теперь стоят комфортабельные *коттеджи*” [Вести] тощо.

По-третє, слова укр. *котедж*, рос. *коттедж* – це ознака сьогодення, те явище, яке є віддзеркаленням перетворень соціальних стандартів життя українського і російського соціумів. Англiцизм використовується як необхідний елемент того прошарку суспільства, який має статки. На сьогодні є дуже престижним і модним проживати не просто у приватному будинку, а в укр. *котеджі*, рос. *коттедже*.

Так як укр. *котедж*, рос. *коттедж* – це тип приватного будинку, то вважається доцільним вважати, що він пристосований для проживання однієї родини, що відображають і словникові дефініції.

Отже, ми можемо дати наступне визначення для англійського слова *cottage*, яке використовується в українській і російській мовах і набуває сьогодні широкого розповсюдження. Укр. *котедж*, рос. *коттедж* – це назва будинку, переважно двох або трьохповерхового, що має всі зручності і пристосований для однієї родини. Таке визначення даних англiцизмів частково співпадає з тими, що подані у словниках, оскільки головну увагу ми приділили тим семантичним ознакам, які мають слова у мовленні, тобто в яких ситуаціях їх використовують носії української і російської мов.

В українській і російській мовах англiцизми укр. *котедж*, рос. *коттедж* набули вищого рангу порівняно з англійським словом *cottage*.

Семантична асиміляції запозичення – процес досить тривалий, який характеризується постійними змінами, що відображають трансформації суспільних пріоритетів. Результати досліджуваного матеріалу показують, що словникові тлумачення запозичених слів не завжди відповідають тим критеріям їх використання, які характерні для суспільства на конкретному етапі розвитку. Але видозміни семантичних ознак запозичених слів означають, що вони входять у лексичну систему мови-реципієнта і пристосовуються до нових реалій. І той факт, що суспільство використовує запозичення, а також надає їм нових властивостей, означає, що вони є необхідним елементом на тому чи іншому етапі розвитку мови.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Булыко А.Н. Современный словарь иностранных слов / А.Н. Булыко. – М.: «Мартин», 2006. – 848 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2001. – 1440 с.
3. Крысин Л.П. Иноязычное слово в современной жизни //Русский язык конца XX столетия. – М., 1996. – 285с.
4. Крысин Л.П. Толковый словарь иноязычных слов / Крысин Л.П. – М.: Изд-во Эксмо, 2007. – 944 с.
5. Новий словник іншомовних слів / [Уклад. О. Сліпушко]. – К.: Видавництво „Аконіт”, 2007. – 847 с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов (доп. и измен.). – М.: Изд. Оникс, Мир и образование, 2008. – 1200 с.
7. Семотюк О.П. Сучасний словник іншомовних слів / О.П.Семотюк. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2007. – 464 с.
8. Сучасний словник іншомовних слів / [Під ред. Г.П. Півтора]. – К.: Довіра, 2006. – 789 с.
9. Толковый словарь современного русского языка. Языковые изменения конца XX столетия: более 7000 слов и устойчивых сочетаний / [ИЛИ РАН; под. ред. Г.Н. Скляревской]. – М.: Астрель: АСТ: Транзиткнига, 2005. – 894 с.
10. Macmillian English Dictionary for Advanced Learners. Oxford OX4 PP. A&C Black Publishers Ltd 2005.
11. The Oxford English Dictionary Online. / ed. by J. Simpson. 3rd edition, 2000 – 2004 – Oxford: Oxford University Press. – <http://dictionary.oed.com/cgi/entry/00181778>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Лелека – аспірант кафедри перекладу та загального мовознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: англiцизми в українській і російській мовах.